

# **Projekt PESSIS: Promoviranje interesov ponudnikov socialnih storitev v socialnem dialogu**

## **Poročilo: Slovenija**

### **Avtorji poročila:**

Urban Boljka, Inštitut RS za socialno varstvo

Cveto Uršič, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Barbara Kobal Tomc, Inštitut RS za socialno varstvo

Aleksandra Tabaj, Razvojni center za rehabilitacijo, URI-Soča



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of their information  
contained therein.

# Projekt PESSIS: Promoviranje interesov ponudnikov socialnih storitev v socialnem dialogu

## Poročilo: Slovenija

### Kazalo vsebine

1. Uvod .....	3
2. Glavne značilnosti sistema blaginje in profil sektorja socialnih storitev .....	4
3. Zagotavljanje socialnih storitev .....	5
3.1. Programi socialnega varstva, sofinancirani s strani MDDSZ.....	5
3.1.1. Kadrovske viri v programih glede na področje razpisa.....	8
3.1.2. Uporabniki programov socialnega varstva.....	9
3.2. Dolgotrajna oskrba starejših .....	11
3.2.1. Institucionalno (domsko) varstvo .....	11
3.2.2. Skupnostna oskrba .....	12
3.3. Socialne storitve za otroke in mladino s posebnimi potrebami.....	14
3.4. Socialne storitve za posebne skupine prebivalstva .....	16
3.4.1. Institucionalno varstvo posebnih skupin prebivalstva .....	16
3.4.2. Varstveno-delovni centri .....	17
3.4.3. Družinski pomočnik .....	18
3.4.4. Zaposlitvena rehabilitacija.....	18
4. Socialni dialog in sektor socialnih storitev .....	19
4.1. Ekonomsko-socialni svet in deležniki sektorja socialnih storitev .....	19
4.2. Socialni dialog in sektor socialnih storitev .....	21
4.3. Splošna kolektivna pogajanja, pokritost s kolektivnimi pogodbami in kakovost socialnega dialoga .....	23
4.4. Ključna delavska vprašanja.....	25
4.5. Socialni dialog na evropskem nivoju .....	26
5. Zaključek.....	27



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of their information  
contained therein.

6. Literatura.....	29
--------------------	----

**Seznam tabel:**

Tabela 1: Višina sredstev (€), ki jih MDDSZ namenja sofinanciranju programov socialnega varstva po letih .....	6
Tabela 2: .....	6
Tabela 4: Kadrovske viri v programih glede na področje razpisa.....	8
Tabela 5: Zaposlitve, (so)financirane s strani MDDSZ.....	9
Table 6: Število uporabnikov socialno-varstvenih programov (2009 - 2010) .....	9
Tabela 7: Število zaposlenih oseb, ki opravljajo zdravstvene in socialne storitve v institucionalnem varstvu .....	12
Table 8: Domske in dnevno varstvo otrok in mladostnikov z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, Slovenija, 2010.....	14
Tabela 9: Domske varstvo otrok in mladostnikov s funkcionalnimi poškodbami in z lažjimi ali zmernimi motnjami v duševnem razvoju, Slovenija, 2010.....	15
Tabela 10: Domske varstvo otrok in mladostnikov s funkcionalnimi poškodbami in z lažjimi ali zmernimi motnjami v duševnem razvoju, zaposleni, Slovenija, 2010 .....	15
Tabela 11: Institucijah za emocionalno in vedenjske motene otroke in mladine po organizaciji izobraževanja, Slovenija, 2010.....	16
Tabela 12: Uporabniki in zaposleni v javnih socialnovarstvenih zavodih in zavrjeni prosilci, 2004-2009.....	16
Tabela 13: Število zdravstvenega in negovalnega osebja, število osebja za storitve socialnega varstva v javnih socialnovarstvenih zavodih, Slovenija, letno .....	17
Table 14: Število uporabnikov v varstveno-delovnih centrih po spolu, Slovenija, letno.....	17
Table 15: Število varstveno-delovnih centrov po številu uporabnikov, 2000, 2005 - 2009 .....	17
Tabela 16: Število zaposlenih v varstveno-delovnih centrih, ki zagotavljajo socialne storitve, Slovenija, letno .....	17
Tabela 17: Zaposlitvena rehabilitacija .....	19

**Seznam kratic:**

- REP – Razvojni in eksperimentalni programi
- ESS – Ekonomsko-socialni svet
- FIHO – Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji
- MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
- JSVP – Javni socialnovarstveni programi
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije
- IRSSV – Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of the information contained therein.

## 1. Uvod

Poročilo je razdeljeno na štiri dele. V prvem vsebinskem delu (1. in 2. poglavje) so predstavljene glavne značilnosti slovenskega sistema blaginje. Te značilnosti so pomembne za razumevanje vloge sektorja socialnih storitev in njegove umestitve in vloge v socialnem dialogu. Tu se osredotočamo na zgodovinske in socio-ekonomske značilnosti razvoja sistema blaginje in njegovega vpliva na sektor socialnih storitev (s poudarkom na ločnicah vzdolž javno/privatno/neprofitnih ločnic). Pri tem se nismo spuščali v podrobnosti značilnosti sistema blaginje in sektorja socialnih storitev, ampak smo se osredotočali na ključne skupine, kot so identificirane v okviru projekta PESSIS:

- programi socialnega varstva, sofinancirani s strani MDDSZ,
- dolgotrajna oskrba starejših,
- socialne storitve otroke in mladostnike s posebnimi potrebami,
- socialne storitve za posebne skupine prebivalstva.

V teh dveh poglavjih smo torej predstavili sektor socialnih storitev, logiko njegovega funkcioniranja, število uporabnikov določenih socialnih storitev, zaposlenih, delodajalcev ipd.

Četrto poglavje poročila se ukvarja s socialnim dialogom in prikazuje poglede različnih deležnikov – izvajalcev socialnih storitev, državnih akterjev na tem področju, nevladnih organizacij in sindikatov. V tem delu smo najprej predstavili socialni dialog v Sloveniji in vpetost socialnih storitev vanj, glavne ugotovitve pa postavili v kontekst ugotovitev, do katerih smo prišli ob izvedbi intervjujev z glavnimi deležniki. V času, ko je projekt potekal, se je v Sloveniji intenzivno odvijal socialni dialog, kot odziv na predlagane varčevalne ukrepe Vlade RS, ki naj bi lajšali učinke gospodarske krize. Zato je bilo nemogoče organizirati t. i. konferenco deležnikov, ki bi se je lahko udeležili vsi naenkrat. Namesto tega smo (v aprilu in maju 2012) izvedli en skupinski intervju, v katerem so sodelovali *Skupnost socialnih zavodov Slovenije, Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS), Konfederacija sindikatov Slovenije Pergam*, in



več individualnih intervjujev, v katerih so sodelovali *predstavniki države, Skupnost organizacij za usposabljanje, Center za poklicno rehabilitacijo in Nacionalni svet invalidskih organizacij (NSIOS)*<sup>1</sup>.

Zaključke intervjujev smo, upoštevajoč ugotovitev iz drugih delov poročila, predstavili v zaključnem poglavju.

## 2. Glavne značilnosti sistema blaginje in profil sektorja socialnih storitev

Slovenija je v primerjavi z drugimi socialističnimi državami doživela eno od najbolj uspešnih tranzicij iz socialističnega v tržno gospodarstvo. Prvi sklop razlogov za to lahko najdemo v razmeroma visoki stopnji razvoja pred tranzicijo, ki je bila pogojena z dobro infrastrukturo, dobro izobraženo delovno silo, razvitim bančnim sektorjem, ugodnim geografskim položajem in izvozno usmerjenostjo. Drugi sklop razlogov je predstavljala zavrnitev t. i. 'šok terapije' oz. 'velikega poka' v pristopu do regulacije socialnega in ekonomskega podsistema. Slovenija se je odločila za počasnejšo in postopno preobrazbo, ki je omogočila ohranitev relativno velikodušne socialne politike, izogibanje hitri liberalizaciji finančnih trgov in kapitalskih tokov, omejeno vlogo tujega kapitala pri privatizaciji, dokaj tog, vendar pa (vsaj do gospodarske krize) varen trg delovne sile, in prevlado javnih socialnih storitev (Boljka 2009, 11).

Podobno lahko trdimo za sistem blaginje kot integralni del širšega socio-ekonomskega sistema. Tudi tukaj je pri razvoju njegovih značilnosti pomembno vlogo odigrala socialistična preteklost – sistem blaginje je tako zaznamovan z dominantno vlogo države ki je lastnik in financer ter glavni ponudnik socialnih storitev. Navkljub temu pa državna ponudba socialnih storitev ni bila zadostna za zadovoljitev vseh potreb posameznikov, zato so za te potrebe poskrbele neformalne socialne mreže (predvsem družina). Civilna družba in trg (privatne in privatne neprofitne organizacije) sta bila kot izvajalca socialnih

---

<sup>1</sup> K sodelovanju je bilo povabljenih veliko drugih deležnikov, vendar pa se zaradi obveznosti, vezanih na intenzivnost socialnega dialoga prav v tem času, intervjujev niso mogli udeležiti.



storitev pred prehodom v tržno družbo šibka akterja (Kolarič, Kopač Mrak, Rakar 2011, 288).

### 3. Zagotavljanje socialnih storitev

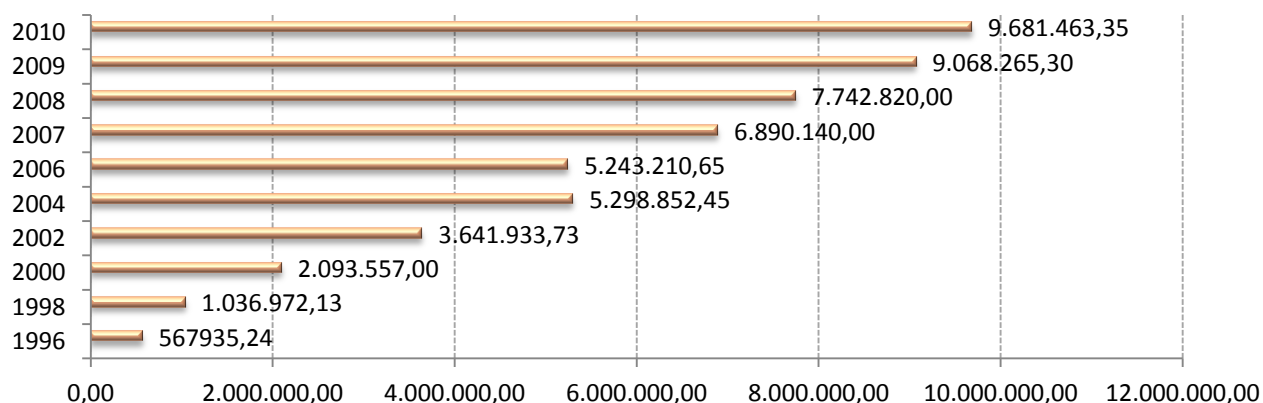
#### 3. 1. Programi socialnega varstva, sofinancirani s strani MDDSZ

Če vzamemo v obzir vse zaposlene v nevladnem sektorju, imajo nevladne organizacije, ki delujejo na področju zagotavljanja socialnih storitev, relativno dobro kadrovske zastopanost. Čeprav tvorijo nevladne organizacije, ki delujejo na področju zagotavljanja socialnih storitev, le 3,6 % t. i. tretjega sektorja, pa predstavljajo neproporcionalno velik del zaposlenih v tem sektorju – kar 26,7 %. Ti podatki nas napeljujejo na sklep, da so nevladne organizacije na tem področju precej aktivne in relativno profesionalizirane, kot tudi, da so si zagotovile dokaj stalno financiranje s strani države (Črnak-Meglič in Rakar 2009, 241-242).

Država finančno podpira nevladne organizacije še posebej skozi loterijski sklad FIHO. V teh organizacijah se je poleg dobro razvitih prostovoljnih struktur, sčasoma razvila tudi profesionalizacija kadrovskega virov (Črnak-Meglič in Rakar 2009, 241-242). Pred tranzicijo je država veljala za skoraj izključno izvajalko socialnih storitev, danes pa ta sama priznava pomen drugih akterjev pri zagotavljanju socialnih storitev in njihovo sposobnost, da identificirajo potrebe uporabnikov (Črnak-Meglič 2006, 34-35). V skladu s tem je MDDSZ od začetka 1990-ih spodbujala in podpirala vlogo nevladnih organizacij na tem področju in pluralizacijo programov socialnega varstva. Temu sledi tudi očiten trend zviševanja višine sredstev, ki jih MDDSZ namenja programom socialnega varstva (glej Tabela 1).



Tabela 1: Višina sredstev (€), ki jih MDDSZ namenja sofinanciranju programov socialnega varstva po letih



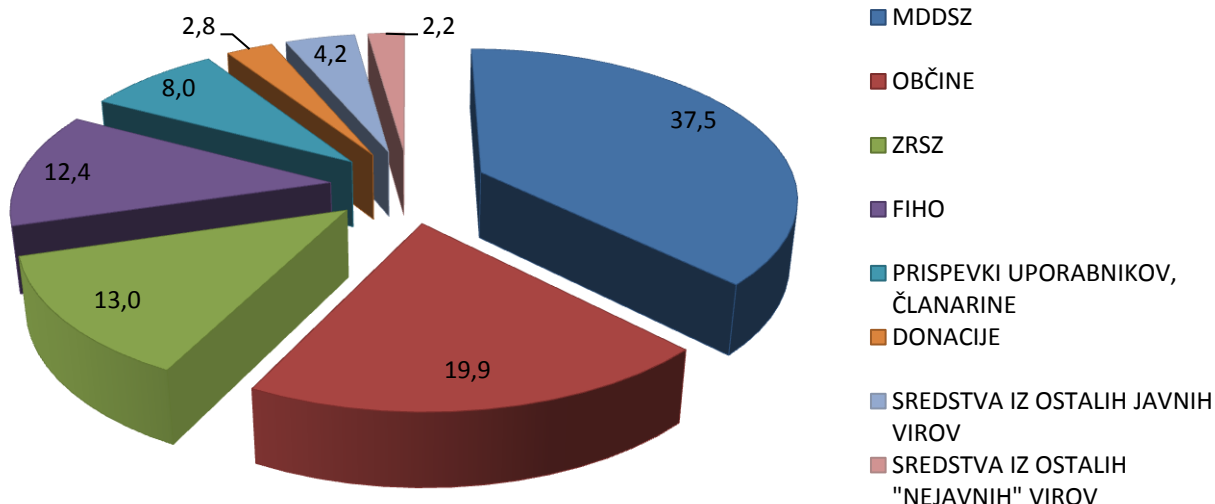
VIR: IRSSV 2011

Programi socialnega varstva, ki jih je v letu 2010 sofinanciralo MDDSZ, so sredstva za delovanje in izvajanje aktivnosti pridobili iz različnih virov. Skupaj je bilo za te programe v letu 2010 namenjenih 25.727.797,94 €, kar predstavlja približno 14 % povečanje sredstev v ta namen v primerjavi z letom 2009. Največji delež sredstev je prispevalo MDDSZ, in sicer 37,5 % (v povprečju). Drugi pomembnejši financerji so predstavljeni v Tabeli 2 (Smolej et al. 2011).

Tabela 2: Delež sredstev posameznih sofinancerjev programov



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of the information contained therein.



Vir: IRSSV 2011

MDDSZ je programom socialnega varstva v letu 2010 namenilo 9.681.463,35 €. Največ sredstev je bilo namenjenih programom stanovanjskih skupin za osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju, programom dnevnih centrov in centrov za svetovanje za osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju (JSVP 2). Višina sredstev, ki jih je MDDSZ namenilo programom iz posameznega področja, je prikazana v spodnji preglednici (Smolej et al. 2011).

Tabela 3: Višina sredstev s strani MDDSZ glede na razpisana področja programov (2010)

Področja sofinanciranja programov socialnega varstva v letu 2010	Sredstva MDDSZ (€)
<b>Javni socialnovarstveni programi – JSVP</b>	
Programi materinskih domov in zavetišč za ženske (JSVP 1)	1.458.265,66
Programi za osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju (JSVP 2)	2.195.665,27
Programi za invalide (JSVP 3)	668.018,90
Programi za uživalce drog (JSVP 4)	1.575.993,26
Terapevtski programi za urejanje socialnih stisk zaradi alkoholizma in drugih oblik zasvojenosti (JSVP 5)	252.381,66
Programi sprejemališč in zavetišč za brezdomce (JSVP 6)	547.484,50
Programi regionalnih medgeneracijskih središč z mrežo socialnih programov za kakovostno življenje v starosti (JSVP 7)	34.552,72
Specializirani terapevtski programi psihosocialne pomoči otrokom, odraslim ali družinam, namenjeni razreševanju medsebojnih osebnostnih problemov (JSVP 8)	366.343,50
Programi sprejemališč in zavetišč za brezdomne uživalce nedovoljenih drog (JSVP 9)	123.124,94
<b>Razvojni in eksperimentalni programi – REP</b>	
Programi za svetovanje po telefonu otrokom, mladostnikom in drugim osebam v os. Stiskah (REP 1)	152.890,72
Nizkopražni programi za uživalce drog (REP 2)	587.876,52
Terapevtski programi in drugi programi za urejanje socialnih stisk zaradi alkoholizma in drugih oblik zasvojenosti (REP 3)	92.092,78
Programi za zmanjševanje socialne izključenosti starih (REP 4)	508.387,13
Programi psihosocialne pomoči žrtvam nasilja (REP 5)	271.733,70



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of the information contained therein.



Programi namenjeni otrokom in mladostnikom (REP 6)	557.675,88
Drugi programi namenjeni odpravljanju socialnih stisk, ki niso del drugih razpisanih programov (REP 7)	254.760,47
Slovenska Karitas: Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitvev**	34.215,74
<b>Skupaj</b>	<b>9.681.463,35</b>

Vir: IRSSV 2011

### 3.1.1. Kadrovske viri v programih glede na področje razpisa

V sofinanciranih programih je bilo v letu 2010 zaposlenih 1.445 oseb. Od tega je imela večina (tj. 65 %) redno zaposlitev. Zaposleni izvajalci so bili v največji meri financirani s strani MDDSZ, in sicer v dobrih 35 %. Skoraj petino zaposlitev so financirale občine, ZRSZ je prispeval sredstva za slabih 18 % (Smolej et al. 2011). Bistveno več zaposlenih je v javnih socialnovarstvenih programih (64 % vseh zaposlenih), medtem ko v razvojnih in eksperimentalnih programih med izvajalci prevladujejo prostovoljci (tri četrtine vseh prostovoljcev). Med izvajalci je bilo podobno kot prejšnja leta največ prostovoljcev, in sicer 10.860 oseb. Omenjeno število prostovoljcev predstavlja 81,9 % vseh izvajalcev v sofinanciranih programih (Smolej et al. 2011).

Tabela 4: Kadrovske viri v programih glede na področje razpisa

PODROČJE	ŠTEVILO ZAPOSLENIH		ŠTEVILO OSTALIH PLAČANIH IZVAJALCEV		ŠTEVILO PROSTOVOLJCEV	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
<b>Javni socialnovarstveni programi – JSVP</b>						
<b>JSVP 1</b>	98	111	45	41	194	159
<b>JSVP 2</b>	251	300	88	82	558	642
<b>JSVP 3</b>	310	354	169	325	1.034	1.152
<b>JSVP 4</b>	106	111	38	41	273	249
<b>JSVP 5</b>	28	24	34	26	230	108



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

<b>JSVP 6</b>	74	86	17	24	135	215
<b>JSVP 7</b>	6	7	4	4	112	123
<b>JSVP 8</b>	43	35	34	20	93	77
<b>JSVP 9</b>	12	18	3	11	17	38
<b>Razvojni in eksperimentalni programi – REP</b>						
<b>REP 1</b>	22	29	22	25	688	551
<b>REP 2</b>	59	59	101	55	240	189
<b>REP 3</b>	15	21	68	53	113	133
<b>REP 4</b>	34	48	41	101	3.982	4.582
<b>REP 5</b>	46	43	20	19	83	93
<b>REP 6</b>	108	112	80	67	670	723
<b>REP 7</b>	77	87	72	64	412	1.826
<b>Skupaj</b>	1.289	1.445	836	958	8.834	10.861

Vir: IRSSV 2011

Tabela 5: Zaposlitve, (so)financirane s strani MDDSZ

<b>Število in delež (%) zaposlenih oseb, katerih zaposlitve so (so)financirane od MDDSZ</b>		
	Število	%
Zaposlitve za polni delovni čas v celoti financirane od MDDSZ (2.088 ur)	160	23,32
Zaposlitve za skrajšani - polovični delovni čas, ki jih MDDSZ financira v celoti; zaposlitve za polni delovni čas, ki jih MDDSZ sofinancira v polovični meri; sofinanciranje dveh tretjin polne zaposlitve (od 1.044 do 2.000 ur)	162	23,62
Zaposlitve, ki jih MDDSZ sofinancira v manjšem deležu oziroma je seštevek opravljenih ur zaposlenega v celotnem letu, ki so plačane od MDDSZ, manjši od 1.044 ur	364	53,06
<b>Skupaj</b>	<b>686</b>	<b>100</b>

Vir: IRSSV 2011

### 3.1.2. Uporabniki programov socialnega varstva

V letu 2010 je bilo v programih socialnega varstva, ki so bili sofinancirani s strani MDDSZ, 161.916 uporabnikov in preko 72.500 klicev. Največ uporabnikov je bilo, podobno kot v letu prej, v programih medgeneracijskih in drugih skupin za samopomoč ter drugih programih, ki v bivalnem okolju skrbijo za zmanjševanje socialne izključenosti starih, ki so vključevali okrog 81.000 oseb (Smolej et al. 2011).

Table 6: Število uporabnikov socialno-varstvenih programov (2009 - 2010)

Področje	Število uporabnikov	
	2009	2010
<b>Javni socialnovarstveni programi – JSVP</b>		



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of the information contained therein.

<b>JSVP 1</b>	1.138	815
<b>JSVP 2</b>	4.237	5.117
<b>JSVP 3</b>	9.772	10.920
<b>JSVP 4</b>	6.854	4.591
<b>JSVP 5</b>	1.890	2.323
<b>JSVP 6</b>	1.637	1.974
<b>JSVP 7</b>	555	1.260
<b>JSVP 8</b>	4.349	3.650
<b>JSVP 9</b>	72	104
<b>Razvojni in eksperimentalni programi – REP</b>		
<b>REP 1</b>	84.015	72.517
<b>REP 2</b>	5.097	3.870
<b>REP 3</b>	3.935	5.547
<b>REP 4</b>	86.959	81.169
<b>REP 5</b>	6.968	4.970
<b>REP 6</b>	11.768	11.748
<b>REP 7</b>	43.046	23.858
<b>Skupaj</b>	188.277	161.916

Vir: IRSSV 2011



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

### 3.2. Dolgotrajna oskrba starejših

Dolgotrajno oskrbo starejših lahko razdelimo na dva dela in sicer 1. institucionalno (domsko) varstvo in 2. skupnostna oskrba. V zagotavljanju teh storitev še vedno prevladuje javni sektor. Nevladni sektor pa pokriva t. i. sive lise v zagotavljanju storitev dolgotrajne oskrbe. V Sloveniji poznamo naslednje pomembnejše oblike socialnih storitev za starejše, ki jih lahko razdelimo vzdolž ločnice institucionalnega varstva in skupnostne oskrbe.

#### 3.2.1 Institucionalno (domsko) varstvo

Storitve v institucionalnem (domskem) varstvu lahko razdelimo na:

- **Domovi za starejše**, ki zagotavljajo vse osnovne storitve, kot so namestitve, obroki, zdravstvene oskrbe in zdravstvene nege. Ta vrsta nastanitve za starejše je prevladujoča.
- **Stanovanjske enote** – popolnoma opremljena manjša stanovanja, ki so predvidena za namestitve starejših oseb. Namenjeni so tistim starejšim, ki še naprej želijo živeti samostojno življenje.
- **Oskrbovana stanovanja** – nov (javno financiran) sistem stanovanj za starejše, ki se je pojavil v zadnjih letih (občinska sredstva stanovanj, pokojninskega in invalidskega zavarovanja Nepremičnine sklad zasebni vlagatelji ali javno-zasebnega partnerstva podjetij).
- **Dnevni centri** – so namenjeni uporabnikom, ki še živijo doma, vendar pa ne zmorejo biti sami cel dan ali pa želijo le bolj aktivno preživljati prosti čas (Flaker et al. 2011, 194-196).

Institucionalno (domsko) varstvo je še vedno prevladujoč način oskrbe starejših. To je dobro uveljavljen sistem, ki pokriva več kot tretjino ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo. Institucionalno (domsko) varstvo je v največji meri odgovornost države, še posebej v smislu, da zagotovi infrastrukturo. Zakon o socialnem varstvu to dejavnost uvršča v javno službo ter jo opredeljuje kot obliko socialnovarstvene storitve, ki je



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

namenjena odpravljanju osebnih stisk in težav starejših od 65 let in drugih oseb, ki zaradi starosti, bolezni ali drugih razlogov ne morejo živeti doma. Institucionalno varstvo po zakonu obsega vse oblike pomoči v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti bivanje, organizirana prehrana, varstvo ter zdravstveno varstvo.

Institucionalno (domsko) varstvo je financirano s kombinacijo javnih in zasebnih sredstev – uporabniki krijejo stroške oskrbe, nastanitev, hrano in socialnih storitev, občina dopolnjuje plačilo do celotne cene, če njihov dohodek ne zadostuje. V letu 2010 je približno 17.000 ljudi, starejših od 65 let živeli v domovih za starejše. Ta številka ustreza cilju zastavljenem v nacionalnem programu socialnega varstva, tj 5% vseh ljudi, starejših od 65 let, mora biti vključenih v to vrsto oskrbe (Flaker et al. 2011, 194-195).

Tabela 7: Število zaposlenih oseb, ki opravljajo zdravstvene in socialne storitve v institucionalnem varstvu

	2007			2008			2009			2010		
	SKUPAJ	ženske	moški	SKUPAJ	ženske	moški	SKUPAJ	ženske	moški	SKUPAJ	ženske	moški
Zaposleni - SKUPAJ	2979	2579	400	3353	2926	427	3573	3104	469	3701	3189	512

Vir: SURS 2012

### 3.2.2. Skupnostna oskrba

Socialne storitve znotraj skupnostne oskrbe lahko razdelimo na:

- **Patronažna služba** – opravljajo jo medicinske sestre, ki opravljajo preventivne in zdravstvene storitve, izobraževanje o zdravju na domu in v določeni meri tudi pomoč na domu. So ene od prvih strokovnih delavcev, ki lahko prepoznajo zdravstveno in socialno stisko uporabnikov (Flaker et al. 2011, 198).
- **Pomoč na domu** – obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru starosti, invalidnosti ter v drugih primerih, ko lahko pomoč na domu nadomesti institucionalno varstvo. Gre za različne organizirane oblike praktične pomoči na domu, s katerimi upravičencem vsaj za določen čas nadomestimo institucionalno



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of the information contained therein.

varstvo v zavodu, v drugi organizirani obliki ali v drugi družini. Pomoč na domu lahko izvajajo javni zavodi ali zasebni izvajalci, ki jim je občina podelila koncesijo za opravljanje te socialnovarstvene storitve. V letu 2010 je pomoč na domu nudilo 75 organizacij, storitev pa je uporabljalo 6.575 ljudi (Nagode et al. 2011).

- **Osebna asistenca** – invalidi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, lahko poleg institucionalnega varstva, izberejo eno od oblik pomoči na domu. Torej, v nekaterih delih države so na voljo osebni asistenti. Ta program vodijo nekatere invalidske organizacije same, financira pa se iz državnih, občinskih in sredstev uporabnikov. V letu 2007 je bilo med 600 in 700 uporabnikov programov osebne asistenc, v organizacijah, ki nudijo osebno asistenco, pa je bilo zaposlenih približno 350 osebnih asistentov (Nagode in Smolej 2007).
- **Družinski pomočnik** – Pomembna oblika skupnostne skrbi je družinski pomočnik, ki je bil uveden leta 2004. Družinski pomočnik opravlja osebno, zdravstveno in socialno oskrbo, organiziranje prostočasnih aktivnosti ter gospodinjsko pomoč. Storitve se financira iz kombinacije javnih in zasebnih virov.

Skupnosti oskrba je relativno nov pojav v Sloveniji. Zagotavljanje dolgotrajne oskrbe v Sloveniji je sprva temeljil na institucionalnem (domskem) varstvu. Poleg oskrbe na domu so se začele razvijati še nekatere druge neinstitucionalne oblike, ki so bile podprte z dodeljevanjem koncesij in podporo nevladnim organizacijam, ki so začele delovati na tem področju (Flaker et al. 2011: 196-198). Skupnostna skrb je financirana s kombinacijo javnih in zasebnih virov, izvaja pa se tako na lokalnem kot nacionalnem nivoju. Tu je še posebej čutiti delovanje nevladnih organizacij, zlasti na področju duševnega zdravja in invalidnosti. V skupnosti oskrbi še vedno močno prevladuje financiranje iz javnih virov, med izvajalci pa centri za socialno delo, organizacije, ki izvajajo pomoč na domu, domovi za stare, dnevni centri in družinski pomočniki, med nevladnimi organizacijami pa društva, specializirana za delovanje na tem področju, deloma pa tudi humanitarne organizacije (Flaker et al. 2011: 196-198).



### 3.3. Socialne storitve za otroke in mladino s posebnimi potrebami<sup>2</sup>

Slovenija ima močno mrežo ustanov (in socialnih storitev) za otroke in mladino s posebnimi potrebami. Razdelimo jih lahko glede na njihovo ciljno populacijo: 1. otroci in mladostniki z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, 2. otroci in mladostniki z lažjimi ali zmernimi motnjami v duševnem razvoju in 3. čustveno in vedenjsko moteni otroci in mladostniki. Storitve se razlikujejo glede na posebnosti vključenih otrok in mladostnikov.

Zato se storitve, ki jih te institucije zagotavljajo, razlikujejo po ciljih, ki jih želijo doseči, nivoju zdravstvenih storitev za otroke in mladino, dolžini bivanja, standardih, ki jih morajo izpolnjevati zaposleni, in v tem, ali zagotavljajo dnevno ali pa domsko oskrbo. V ustanove za nastanitev otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami je bilo v letu 2011 vključenih 1.400, od teh 1.260 v domsko in 140 v dnevno varstvo (Ložar 2011).

V domskem varstvu centrov za usposabljanje, delo in varstvo je bilo leta 2010 nekaj manj kot 369, v dnevnem varstvu pa nekaj več kot 143 **otrok in mladostnikov z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju**. Skoraj polovico zaposlenih v centrih je v letu 2010 sestavljalo zdravstveno in negovalno osebje; vzgojno in izobraževalno delo z otroki pa je opravljalo 134 specialnih pedagogov defektologov (21 % vseh zaposlenih) (Ložar 2011).

Table 8: Domsko in dnevno varstvo otrok in mladostnikov z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, Slovenija, 2010

	Centri za usposabljanje, delo in varstvo	Domsko varstvo	Dnevno varstvo
Število otrok in mladostnikov - skupaj	512	369	143

Vir: SURS 2012

V domskem varstvu je bilo v letu 2010 258 otrok s **funkcionalnimi motnjami** in 233 **otrok z lažjimi ali zmernimi motnjami v duševnem razvoju** v letu 2010. V domsko varstvo se vključujejo tudi otroci s funkcionalnimi motnjami (z motnjami vida, sluha,

<sup>2</sup> V poročilo nismo vključili vrtcev, saj je tovrstno varstvo ni del socialne, ampak izobraževalne politike.



gibalno ovirani), ki se redno izobražujejo v zavodih in zaradi velike oddaljenosti od kraja stalnega prebivališča bivajo v domovih v teh zavodih. Večino vseh strokovnih delavcev v teh domovih so sestavljali vzgojitelji in specialni pedagogi defektologi (39 %) ter zdravstveni delavci (teh pa je bilo 25 %) (Ložar 2011).

Tabela 9: Domsko varstvo otrok in mladostnikov s funkcionalnimi poškodbami in z lažjimi ali zmernimi motnjami v duševnem razvoju, Slovenija, 2010

	Število institucij	Število otrok - skupaj	dečki	deklice
<b>Vrste institucij - skupaj</b>	<b>13</b>	<b>491</b>	<b>287</b>	<b>204</b>
za slepe in slabovidne otroke in mladostnike	1	22	17	5
za gluhe in naglušne otroke in mladostnike	1	48	33	15
za gibalno ovirane otroke in mladostnike	2	188	102	86
za lažje ali zmerno duševno prizadete otroke in mladostnike	9	233	135	98

Vir: SURS 2012

Tabela 10: Domsko varstvo otrok in mladostnikov s funkcionalnimi poškodbami in z lažjimi ali zmernimi motnjami v duševnem razvoju, zaposleni, Slovenija, 2010

		za slepe in slabovidne otroke in mladostnike	za gluhe in naglušne otroke in mladostnike	za gibalno ovirane otroke in mladostnike	za lažje ali zmerno duševno prizadete otroke in mladostnike
<b>Zaposleni – skupaj</b>	<b>322</b>	<b>6</b>	<b>14</b>	<b>176</b>	<b>126</b>
ženske	278	2	10	165	101
učitelji	100	5	13	27	55
Zdravstveno osebje	81	1	-	72	8
Specialni pedagogi, defektologi	25	-	-	16	9
Svetovalci	5	-	-	3	2
Drugo profesionalno osebje	13	-	-	10	3
Vodstveno osebje	10	-	1	5	4
Drugo osebje	88	-	-	43	45

Vir: SURS 2012



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of the information contained therein.



V letu 2010 je bilo 398 oseb v institucijah za emocionalno in vedenjske motene otroke in mladine v letu 2010. Bivali so v t. i. prevzgojnih in mladinskih domovih z namenom prevzgoje in zagotovitve boljših življenjskih pogojev kot so doma (Ložar 2011).

Tabela 11: Institucije za emocionalno in vedenjske motene otroke in mladine po organizaciji izobraževanja, Slovenija, 2010

	Skupaj	Vzgojni zavodi	Prevzgojni zavod	Mladinski domovi
Število institucij/domov	11	7	1	3
Število otrok in mladine	398	235	32	131
<i>Organizacija izobraževanja</i>				
Število stanovanjskih skupin	19	10	-	9
Število izobraževalnih skupin	38	26	6	6

- ni podatka

Vir: SURS 2012

### 3.4. Socialne storitve za posebne skupine prebivalstva

#### 3.4.1. Institucionalno varstvo posebnih skupin prebivalstva

V letu 2009 je bilo v 12 javnih socialnovarstvenih zavodih (domovih za starejše, posebnih socialnovarstvenih zavodih in varstveno-delovnih centrih) 21.730 oskrbovancev oz. varovancev. Tabela 14 kaže, da število prijav narašča (1.097 v letu 2004 in 1.377 v letu 2008). Število vseh uporabnikov pa je v upadu, število zaposlenih pa narašča (glej Tabela 14 in 15).

Tabela 12: Uporabniki in zaposleni v javnih socialnovarstvenih zavodih in zavrjnjeni prosilci, 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Število javnih socialnovarstvenih zavodov	15	14	14	14	12	12
Število prosilcev	1.097	1.424	1.303	1.417	1.377	1.160
Število sprejetih prosilcev	354	(470)	(430)	488	400	339
Število zavrjnenih prosilcev	355	698	651	626	748	619
Uporabniki (vsi)	2.746	2.674	2.590	2.531	2.478	2.500
Moški	1.292	1.265	1.263	1.275	1.257	1.267
ženske	1.454	1.409	1.327	1.256	1.221	1.233

Vir: SURS 2012; () približek



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of their information contained therein.

Tabela 13: Število zdravstvenega in negovalnega osebja, število osebja za storitve socialnega varstva v javnih socialnovarstvenih zavodih, Slovenija, letno

zaposleni	2008			2009			2010		
	SKUPAJ	Moški	Ženske	SKUPAJ	Moški	Ženske	SKUPAJ	Moški	Ženske
Zdravstveno in negovalno osebje <sup>3</sup> - SKUPAJ	832	82	750	741	84	657	722	87	635
Osebje za storitve socialnega varstva <sup>4</sup> - SKUPAJ	642	129	513	713	141	572	727	138	589

Vir: SURS 2012

### 3.4.2. Varstveno-delovni centri

V letu 2010 so imeli varstveno-delovni centri 3.077 uporabnikov. Število skozi leto počasi narašča, kar je razvidno iz spodnje tabele.

Table 14: Število uporabnikov v varstveno-delovnih centrih po spolu, Slovenija, letno

	2008			2009			2010		
	SKUPAJ	Ženske	Moški	SKUPAJ	Ženske	Moški	SKUPAJ	Ženske	Moški
<b>SKUPAJ</b>	3016	1342	1674	3038	1351	1687	3077	1379	1698

Vir: SURS 2012

Tabela 15: Število varstveno-delovnih centrov po številu uporabnikov, 2000, 2005 - 2009

	2000	2006	2007	2008	2009	2010
Število centrov	40	70	71	88	99	/
Število uporabnikov	1.976	2.587	2.621	3.016	3.038	3.077

Vir: SURS 2012

V varstveno-delovnih centrih je bilo v letu 2010 zaposlenih 920 oseb. To je precej več kot v letu 2007, ko je storitve v varstveno-delovnih centrih nudilo 757 oseb.

Tabela 16: Število zaposlenih v varstveno-delovnih centrih, ki zagotavljajo socialne storitve, Slovenija, letno

<sup>3</sup> Zdravstveno in negovalno osebje sestavljajo medicinske sestre, psihoterapevti, delovni terapevti itd.

<sup>4</sup> Osebje za storitve socialnega varstva sestavljajo učitelji, socialni pedagogi, socialni delavci, psihologi, receptorji, kuharji, čistilci, uradniki in drugi.



	2007			2008			2009			2010		
	SKUPAJ	Ženske	Moški	SKUPAJ	Ženske	Moški	SKUPAJ	Ženske	Moški	SKUPAJ	Ženske	Moški
<b>Zaposleni</b>	757	556	201	893	642	101	872	631	241	920	649	271
<b>Administrativni delavci</b>	62	57	5	72	70	2	69	65	4	64	59	5
<b>drugi</b>	24	19	5	30	22	12	41	31	10	50	41	9

Vir: SURS 2012

### 3.4.3. Družinski pomočnik

Institut družinskega pomočnika ima pomembno vlogo predvsem pri ohranjanju kakovostne starosti invalidnih oseb. Namenjen je predvsem tistim invalidnim osebam, ki menijo, da jim institucije ne nudijo zadostne intimnosti, individualnosti, solidarnosti, osebne komunikacije, domačnosti in topline (MDDSZ 2012).

Družinski pomočnik invalidni osebi zagotavlja oskrbo v domačem okolju. Njegove naloge vključujejo osebno oskrbo, zdravstveno oskrbo, socialno oskrbo in organiziranje prostočasnih aktivnosti, gospodinjska pomoč. Po podatkih MDDSZ je bilo v letu 2007 (februar) 1.245 oseb upravičenih do družinskega pomočnika. Večina je imela hudo telesno okvaro 848 (68 %). V istem letu je bilo 1.349 oseb, ki so opravljali delo družinskega pomočnika.

### 3.4.4. Zaposlitvena rehabilitacija

Zaposlitvena rehabilitacija se izvaja s ciljem, da se invalid usposobi za delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje. Vključuje pravico do naslednjih storitev: svetovanje, spodbujanje in motiviranje invalidov k aktivni vlogi; pripravo mnenja o pravni delovnih sposobnosti, znanj, delovnih navad in poklicnih interesov; pomoč pri sprejemanju lastne invalidnosti in seznanjanje o možnostih vključevanja v usposabljanje in delo; pomoč pri izboru ustreznih poklicnih ciljev; razvijanje socialnih spretnosti in veščin; pomoč pri iskanju ustreznega dela oziroma zaposlitve; analizo konkretnega delovnega mesta in delovnega okolja invalida; izdelava načrta prilagoditve delovnega mesta in delovnega okolja invalida; izdelavo načrta potrebne opreme in sredstev za delo; usposabljanje na



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of their information  
contained therein.

konkretnem delovnem mestu oziroma v izbranem poklicu; spremljanje in strokovno pomoč pri usposabljanju in izobraževanju; spremljanje invalida na delovnem mestu po zaposlitvi; sprotno ocenjevanje uspešnosti rehabilitacijskega procesa; ocenjevanje doseganja delovnih rezultatov zaposlenih invalidov (e-uprava Republike Slovenije 2012).

Socialno storitev zaposlitvene rehabilitacije je v letu 2011 izvajalo 17 inštitucij, ki so zagotavljale enakomerno dostopnost do storitev glede na kraj bivanja brezposelnih invalidov in glede na vrsto invalidnosti. Na področju zaposlitvene rehabilitacije prevladujejo zaposleni, ki so stari med 26 in 45 let (72 %). Največ jih je starih med 26 in 35 let. Pomemben je tudi delež starih nad 46 let (27,1 %). Pričakovano med strokovnimi delavci s 85,6 % prevladujejo ženske. Večina jih je zaposlenih za polni delovni čas pri izvajalcih in na zavodu za zaposlovanje. Zakon določa, da lahko opravljajo strokovno delo na področju zaposlitvene rehabilitacije delavci z univerzitetno, visoko oziroma višjo strokovno izobrazbo medicinske, pedagoške, psihološke, sociološke, socialne ali druge ustrezne usmeritve in znanji s področja rehabilitacije, zaposlovanja ali invalidskega varstva, pridobljenimi s specializacijo, dodatnim izobraževanjem ali usposabljanjem.

Tabela 17: Zaposlitvena rehabilitacija

	2008	2009	2010	2011
Število obravnavanih na rehabilitacijskih komisijah	653	720	954	1.066
Število vključenih v storitve zaposlitvene rehabilitacije	1.165	969	2.034	1.945

Vir: Zavod RS za zaposlovanje 2012

## 4. Socialni dialog in sektor socialnih storitev

### 4.1. Ekonomsko-socialni svet in deležniki sektorja socialnih storitev

V Sloveniji sodelujejo socialni partnerji na nacionalnem nivoju v okviru Ekonomsko-socialnega sveta. Ustanovljen je bil aprila 1994 in deluje kot osrednji organ tripartitnega dogovarjanja v Sloveniji. Ekonomsko-socialni svet je sodeloval pri vseh pomembnejših ekonomskih in socialnih reformah v procesu tranzicije. Ima posvetovalno naravo, v njem pa se sprejemajo odločitve o zakonodaji in drugih dokumentih (še posebej o socialnih



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

sporazumih in kolektivnih pogodbah), pomembnih nacionalnih strateških dokumentih s področja industrijskih odnosov, delovne zakonodaje in širših politik, ki vplivajo na delavce, delodajalce in druge javne politike. Ekonomsko-socialni svet obravnava tudi vse dokumente, za katere EU zahteva, da jih obravnavajo socialni partnerji. Ekonomsko-socialni svet ima 15 članov (po 5 jih predstavlja vsakega partnerja) in mora biti za sprejem odločitev sklepčen. Ekonomsko-socialni svet ima delovne skupine, kjer sodelujejo predstavniki vseh treh partnerjev in včasih tudi strokovnjaki, ki pripomorejo k razrešitvi tem, ki so na dnevnem redu (predlogi zakonov, reforme, kolektivne pogodbe ipd.). Kljub temu, da sklepi Ekonomsko-socialnega sveta niso pravno zavezujoči, se jih upošteva ob sprejemanju javnopolitičnih odločitev. Administrativne stroške njegovega delovanje krije država (Kanjuo-Mrčela 2006, 4).

Socialni partnerji, ki so sodelovali v intervjujih, se strinjajo, da je sodelovanje v socialnem dialogu, kot je opredeljen skozi Ekonomsko-socialni svet, izredno pomembno za promoviranje njihovih interesov. Razumevanje socialnega dialoga pa je od deležnika do deležnika različno. Vsi tudi niso formalno vključeni v Ekonomsko-socialni svet. Tako npr. sindikati, ki predstavljajo zaposlene v socialnih storitvah, v njem sodelujejo. Ti razumejo Ekonomsko-socialni svet kot osrednjo točko, kjer se izpogajajo pravice in določbe iz kolektivnih pogodb, ki uravnavajo pravice in dolžnosti zaposlenih v sektorju socialnih storitev, izpostavljajo pa, da je sama kakovost socialnega dialoga odvisna od teme, ki je na dnevnem redu, izpogajani rezultati pa od moči določenega socialnega partnerja.

Organizacije, izvajalke socialnih storitev, oz. zastopnice izvajalcev, niso vključene kot enakopravne partnerice v Ekonomsko-socialnem svetu. Enako velja za nevladne organizacije, ki delujejo na področju zagotavljanja socialnih storitev. Oboji izpostavljajo, da bi bilo potrebno sestavo in delovanje Ekonomsko-socialnega sveta prilagoditi tako, da bi lahko na sejah aktivno sodelovali tudi oni (vsaj, ko so na dnevnem redu tematike, ki neposredno zadevajo njihovo delovanje oz. njihove uporabnike). CNVOS je izrazil mnenje, da je trenutno preveč nasprotovanja vključitvi nevladnih organizacij. Ta



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

nasprotovanja prihajajo s strani drugih socialnih partnerjev, ki so vključeni v Ekonomsko-socialni svet. Nevladne organizacije za vključitev sicer lobirajo, a so zaenkrat pri tem neuspešne.

#### 4.2. Socialni dialog in sektor socialnih storitev

Razumevanje, kaj naj bi socialni dialog bil, se razlikuje od deležnika do deležnika. Kljub temu vsi deležniki priznavajo, da je socialni dialog orodje, ki omogoča promoviranje njihovih interesov (v večji ali manjši meri), in da se najpomembnejše odločitve, ki zadevajo zagotavljanje socialnih storitev, ne morejo sprejeti mimo njega. Socialni dialog je s strani deležnikov, ki so sodelovali v intervjujih, razumljen precej bolj široko, kot le pogajanja o kolektivnih pogodbah znotraj Ekonomsko-socialnega sveta. Socialni dialog definirajo kot možnost vplivanja na politične odločevalce in oblikovalce javnih politik v javnopolitičnem procesu. Takšno (širše) pojmovanje socialnega dialoga je razumljivo, še posebej, če ga gledamo v luči dejstva, da nevladne organizacije in predstavniki organizacij izvajalcev socialnih storitev, niso formalno vključeni v socialni dialog na najvišji ravni – Ekonomsko-socialni svet. Vsi deležniki so mnenja, da bi želeli biti bolj aktivno vključeni v najvišji nivo formalnega socialnega dialoga, hkrati pa imeti večji vpliv na vse faze javnopolitičnega procesa (še posebej na njegove zgodnje faze, ki najbolj vplivajo na oblikovanje javnih politik, ki zadevajo socialne storitve), saj ta po njihovem mnenju vpliva tako na položaj deležnikov, kot tudi na kakovost zagotavljanja socialnih storitev na dolgi rok.

Obstaja več posebnosti socialnega dialoga, ki jih lahko pripišemo značilnostim sistema socialnega varstva v Sloveniji. Po mnenju predstavnika Skupnosti socialnih zavodov Slovenije je eden glavnih problemov znotraj socialnega dialoga na področju socialnih storitev nejasnost vlog socialnih partnerjev. Npr. MDDSZ predstavlja interese delodajalcev in hkrati interese uporabnikov socialnih storitev pri čemer nemalokrat prevlada interes in zaščita uporabnikov nad interesi delodajalcev oz. javnih ustanov npr. socialnih zavodov. Vzporedno s tem morajo socialni zavodi spoštovati pravice iz



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

kolektivnih pogodb, ki so jih za delavce izpogajali sindikati. V praksi to pomeni, da morajo socialni zavodi ohranjati nizke cene svojih storitev, hkrati pa skrbeti za izpolnjevanje pravic zaposlenih, kar pa je z vidika finančne vzdržnosti težavno. Finančno breme največkrat nosijo izvajalci sami. Pojavljajo se situacije, kjer izpogajane pravice delavcev v teh zavodih ne spremljajo dodatni finančni viri države, ki je 'lastnik' javnega zavoda, ampak se mora nova pravica delavca financirati iz že obstoječih finančnih virov. To je, po njihovem mnenju, neposredna posledica dejstva, da ponudniki socialnih storitev oz. združenja ne sodelujejo v socialnem dialogu na najvišji ravni.

Podobno razmišlja predstavnik Skupnosti organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji. Pravice delavcev v javnih zavodih, ki so dosežene skozi pogajanja, niso pospremljena z novimi finančnimi viri. To se najbolj kaže pri plačni politiki, kjer so izvajalci socialnih storitev soočeni s pritiskom, da naj zvišajo plače, kar pa se izkaže kot problematično, če ob tej novi 'pravici' ni zagotovljen nov finančni vir.

Še več; poudarja da se nemalokrat kot ponudniki socialnih storitev ne počutijo kot enakovredni partnerji v socialnem dialogu. Npr. država je v zadnjem času pripravila paket ukrepov za spopad z ekonomsko krizo, ki bo po mnenju predstavnika Skupnosti organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji, vplival tudi na kakovost in standarde v zagotavljanju socialnih storitev. Kljub temu se s predstavniki ponudnikov socialnih storitev ni nihče posvetoval, enako velja za njihov vpliv v začetnih fazah oblikovanja javnih politik, ki zadevajo njihovo področje delovanja.

Poleg tega ne obstaja sistemska ureditev, ki bi omogočila ponudnikom socialnih storitev (oz. njihovim predstavnikom) vključitev v t. i. elitni del socialnega dialoga – v Ekonomsko-socialni svet. Zopet se pojavi problem nejasnega zastopstva interesov ponudnikov socialnih storitev v Ekonomsko-socialnem svetu. Ponudniki socialnih storitev se počutijo bolj zastopane s strani sindikatov javnega sektorja kot pa s strani delodajalcev (ki je v primeru javnega sektorja država). Socialni dialog je torej v tem primeru pomanjkljiv. V obstoječem sistemu socialnega dialoga ni lahko zaščititi interese





ponudnikov socialnih storitev in opozoriti politične odločevalce, da je upoštevanje mnenj stroke o odločitvah, ki bodo vplivale na kakovost socialnih storitev izrednega pomena.

Predstavniki nevladnih organizacij CNVOS prav tako ne sodelujejo v socialnem dialogu na najvišji ravni (v Ekonomsko-socialnem svetu). Ena izmed pomembnejših posledic tega je, da, po njihovem mnenju, zaposleni v nevladnih organizacijah, ki jih sofinancira MDDSZ, in delujejo na področju zagotavljanja socialnih storitev, niso v enakopravnem položaju s tistimi, ki so zaposleni v javnih zavodih in opravljajo primerljive storitve. Rešitev vidijo v zagotovitvi dolgotrajnega financiranja teh nevladnih organizacij in enakosti v obravnavanju zaposlenih, ki delujejo v programih s področja zagotavljanja socialnih storitev, in so sofinancirane s strani MDDSZ. Le na ta način lahko, po njihovem mnenju, zagotovimo, da bo lahko nevladni sektor nemoteno nudil kakovostno izvajanje socialnih storitev.

Zato lahko zaključimo, da niso vsi izvajalci, ki opravljajo socialne storitve, ustrezno zastopani v socialnem dialogu. Če primerjamo socialni dialog na področju socialnih storitev s socialnim dialogom v privatnem sektorju, lahko ugotovimo, da je v slednjem jasno, da so zaposleni zastopani s strani sindikatov, v javnem sektorju pa se ti zastopani tudi s strani 'lastnikov' tj. države, ki pa bi morala delovati bolj kot regulator sistema socialnega dialoga in ne kot pogajalec.

#### 4.3. Splošna kolektivna pogajanja, pokritost s kolektivnimi pogodbami in kakovost socialnega dialoga

Za kolektivna pogajanja v Sloveniji velja, da so visoko centralizirana. Stanojević (Kanjuo-Mrčela 2006, 211) ugotavlja, da v Sloveniji obstajajo trije nivoji socialnega dialoga: splošne pogodbe (za zasebni in javni sektor); sektorske pogodbe in pogodbe za posamezne poklicne skupine (zdravniki, novinarji itd.) in podjetniška raven (razen delodajalcev, ki zaposlujejo manj kot 10 ljudi).



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.



Pokritost s kolektivnimi pogodbami je izredno dobra. Skoraj celotna delovna populacija je zajeta v njih. Obstajata dve kategoriji delavcev, ki nista pokriti; in sicer menedžerji (individualne pogodbe) in višji uslužbenci v državni in občinski administraciji (Skledar in Kanjuro-Mrčela 2006, 11). Sektor socialnih storitev zaznamuje torej zelo dobra pokritost s kolektivnimi pogodbami.

Deležniki, ki so sodelovali v intervjujih, niso problematizirali pokritosti sektorja socialnih storitev s kolektivnimi pogodbami, poudarjali pa so svojo nemoč (predvsem nevladni sektor in predstavniki izvajalcev socialnih storitev) pri uveljavitvi svojih interesov na najvišji ravni socialnega dialoga v Ekonomsko-socialnem svetu. Ta po njihovem mnenju zaradi njegove sestave rezultira v določenih kolektivnih pogodb, ki so njim manj naklonjene. Kljub temu pa so deležniki, ki so sodelovali v intervjujih, menili, da so njihovi interesi bolj upoštevani v zgodnejših fazah policy procesa, ki so po njihovem mnenju tudi del širšega socialnega dialoga (seveda pa niso enotnega mnenja, kako uspešno lahko vplivajo nanj). To je tudi stališče predstavnikov države, ki so sodelovali v intervjuju. So mnenja, da moramo socialni dialog razumeti širše in ne samo kot to, kar se dogaja znotraj Ekonomsko-socialnega sveta. Po njihovem mnenju imajo nevladni akterji znotraj sektorja socialnih storitev možnosti, da izrazijo svoje poglede na oblikovanje javnih politik, ki zadevajo tudi njih, skozi sodelovanje v različnih delovnih telesih, delovnih in projektnih skupinah. Ta telesa so namenjena vključitvi nevladnih akterjev v policy proces in naj bi omogočala udejanjanje njihovega vpliva na oblikovanje javnih politik, standardov in normativov s strani nevladnega sektorja in stroke. Ti dogovori se kasneje formalizirajo v okviru Ekonomsko-socialnega sveta. Prav zaradi tega so vladni predstavniki prepričani, da nevladni sektor (oz. njegovi predstavniki) ni spregledan v procesu kolektivnih pogajanj in širšega socialnega dialoga. S tem se strinjata tudi predstavnik Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije (NSIOS) in predstavnik Centra za poklicno rehabilitacijo, ki deluje znotraj Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta RS – Soča. Sta mnenja, da je sektor socialnih storitev vključen v oblikovanje javnih politik in tudi v pogajalski proces skozi formalizirane načine sodelovanja z Vlado RS preden so te odločitve formalizirane v Ekonomsko-socialnem svetu. Kljub temu pa



se, po mnenju vseh sogovornikov, pripravljenost na sodelovanje in upoštevanje priporočil in pripomb nevladnih akterjev in organizacij predstavnikov izvajalcev socialnih storitev razlikuje od posamične vlade.

#### 4.4. Ključna delavska vprašanja

Ključna delavska vprašanja, ki se pojavljajo znotraj socialnega dialoga so: pogoji dela, delovni čas, odsotnost z dela, določila o odpuščanju, usposabljanja in razna proceduralna vprašanja. Kolektivne pogodbe (v našem primeru pogodba za dejavnosti zdravstva in socialnega varstva) pa vključujejo določbe o pogodbi o zaposlitvi, poskusnem delu, pripravništvu, postopku za ugotavljanje znanja in zmožnosti za opravljanje del delovnega mesta in postopku ugotavljanja pričakovanih rezultatov dela, razporejanju delavcev, delu na domu, pravicah delavcev, katerih delo postane nepotrebno zaradi nujnih operativnih razlogov v zavodu, delovnem času, letnem dopustu, odsotnosti z dela z nadomestilom oziroma brez nadomestila plače, izobraževanju delavcev, delovni praksi dijakov in študentov, varstvu pravic delavcev, prenehanju delovnega razmerja, varnosti pri delu, osnovni plači, vrednotenju oteženih delovnih pogojev in vplivov delovnega okolja, plači na podlagi delovne uspešnosti, nadomestilu plače, povračilu stroškov v zvezi z delom, inovacijah, plačah pripravnikov, plačah sindikalnih zaupnikov ipd.

Deležniki, ki smo jih intervjuvali, so se v svoji kritiki osredotočali predvsem na problem njihove pomanjkljive zastopanosti v socialnem dialogu na najvišji ravni v Ekonomsko-socialnem svetu. Niso pa problematizirali vsebine kolektivne pogodbe za sektor, razen predstavnikov izvajalcev socialnih storitev, ki so izpostavili preslabo poznavanje problemov sektorja s strani vladnih akterjev, še posebej, ko so izvajalci soočeni z obveznostmi do delavcev, izpogajanimi v socialnem dialogu, ob nezadostnih oz. omejenih finančnih virih. Ponudniki socialnih storitev so tako soočeni s strogo regulirano zaposlitveno strukturo v socialnih zavodih, ki je prav tako rezultat socialnega dialoga, in



ne dopušča veliko fleksibilnosti pri menedžmentu kadrovskih virov v javnih zavodih. Po njihovem mnenju je mogoče kakovost socialnih storitev v javnih zavodih zagotoviti le na način, da se v sistemu poveča število ponudnikov, in tako 'prisili' ponudnike k kakovostnejši ponudbi storitev. Po njihovem mnenju kakovost socialnih storitev ne more biti izključna odgovornost države s tem, ko ta predpisuje standarde in normative ter pravice delavcev v javnih zavodih, še posebej, če za uresničevanje teh niso predvidena dodatna finančna sredstva lastnika javnih zavodov – države.

#### 4.5. Socialni dialog na evropskem nivoju

Intervjuvani deležniki socialnemu dialogu na evropski ravni ne pripisujejo velikega pomena. Prevladujoč vtis je, da je nacionalni nivo socialnega dialoga tisti, kjer se sprejemajo najpomembnejše odločitve. Kljub temu pa so nekateri predstavniki izvajalcev socialnih storitev kot tudi sindikati, ki predstavljajo zaposlene v socialnih storitvah, člani mednarodnih združenj, ki delujejo na evropskem nivoju. Predstavniki države, ki so sodelovali v intervjujih, pa so nasprotno prepričani, da ima socialni dialog na evropski ravni prav tako pomembno funkcijo pri regulaciji sektorja socialnih storitev. Prepričani so, da dejavnosti socialnega dialoga na evropski ravni vplivajo na odločitve interesnih skupin in njihovih dejavnosti znotraj nacionalnega socialnega dialoga, kot tudi rezultate socialnega dialoga, ki se kažejo v sprejetih javnih politikah in kolektivnih pogodbah.

Predstavniki izvajalcev socialnih storitev in predstavniki nevladnih organizacij na področju socialnega varstva sicer sodelujejo v mednarodnih in evropskih iniciativah. Tega sodelovanja ne vidijo kot del 'uradnega' evropskega socialnega dialoga, po njihovem mnenju pa to sodelovanje tudi ne vpliva na socialni dialog na nacionalnem nivoju. Po drugi strani pa sindikati pripisujejo socialnemu dialogu na evropski ravni večji pomen – predvsem pri izmenjavi primerov dobrih praks; ne vidijo pa smisla v povečani evropski centralizaciji socialnega dialoga, ki bi omogočal večjo regulacijo trgov delovne sile na nacionalnem nivoju. Po njihovem mnenju ima socialni dialog posredne pozitivne učinke na socialni dialog na nacionalni ravni, saj združuje različne vladne in nevladne deležnike, ki predstavljajo nacionalne interese na EU ravni. Še več; socialni dialog na



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

evropski ravni je s strani vladnih akterjev razumljen kot pomemben dejavnik v sprejeti EU zakonodaji, ta pa ima neposreden vpliv na nacionalno zakonodajo in nacionalni socialni dialog.

## 5. Zaključek

Slovenski sektor socialnih storitev je relativno raznolik. Storitve tako zagotavljajo javni, nevladni in privatni akterji. Javni sektor ima (tudi zaradi zgodovinskih značilnosti) še vedno prevladujočo vlogo. Kljub temu pa je vse več socialnih storitev zagotavlja nevladni sektor, ki pokriva t. i. sive lise v zagotavljanju socialnih storitev v Sloveniji, in lahko hitreje odgovori na potrebe uporabnikov. To je očitno tudi iz vse večjega financiranja nevladnih organizacij, ki zagotavljajo socialne storitve, s strani MDDSZ, njihove relativno dobre kadrovske zastopanosti in profesionaliziranosti (glede na druga področja nevladnega sektorja – čeprav tvorijo te nevladne organizacije le 3,6 % t. i. tretjega sektorja, pa predstavljajo neproporcionalno velik del zaposlenih v tem sektorju in sicer kar 26,7 %) in pojavljanja trga kot ponudnika socialnih storitev.

Pokritost delovne sile s kolektivnimi pogodbami v sektorju socialnih storitev ni bila v Sloveniji nikoli problematična, saj je velika večina zaposlenih vključena v njih. V tem oziru je trg delovne sile močno reguliran. Socialni partnerji sodelujejo v Ekonomsko-socialnem svetu, katerega glavna značilnost je, da je tripartitno telo, v katerem so zastopani predstavniki države, delavcev in delodajalcev. Ekonomsko-socialni svet je pomemben dejavnik v socialnem dialogu, ima posvetovalno funkcijo in obravnava pripravo zakonodaje in drugih pomembnih dokumentov, kot so socialni sporazum in dogovori o politiki plač. Predstavlja socialni dialog na najvišji ravni. Deležniki, ki so sodelovali v intervjujih, pa razumejo socialni dialog precej širše. Za njih je socialni dialog celoten proces vplivanja na javnopolitični proces in ne samo dogovarjanje o vsebini kolektivnih pogodb. Takšen pogled na socialni dialog je razumljiv tudi zato, ker nekateri deležniki (nevladne organizacije in predstavniki izvajalcev socialnih storitev) niso neposredno vključeni kot partnerji v Ekonomsko-socialni svet. Nevključenost teh



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

pomembnih akterjev v socialni dialog na najvišji ravni bo potrebno v prihodnje ustrezno rešiti, če želimo, da bodo ti akterji, ki zagotavljajo pomemben delež socialnih storitev, v prihodnje bolje slišani. To je vprašanje, ki ga bo treba v prihodnosti rešiti, če želimo, da bo socialni dialog na najvišji ravni bolj vključujoč, in zagotoviti, da bodo akterji, ki zagotavljajo več in več socialnih storitev, bolje slišani.

Zanimivo pa je, da deležniki ne pripisujejo velikega pomena evropskemu socialnemu dialogu. Zavedajo se, da poteka, sindikati se ga tudi udeležujejo, drugi deležniki sodelujejo v krovnih organizacijah na področju socialnega dialoga (predstavniki izvajalcev, nevladne organizacije), ki so aktivne na EU ravni. Deležniki še vedno pripisujejo precej večji pomen socialnemu dialogu na nacionalni ravni, saj ta po njihovem mnenju precej bolj vpliva tako na značilnosti javnih politik, ki vplivajo na njihov položaj znotraj sektorja socialnih storitev, kot tudi na vsebino kolektivnih pogodb, ki regulirajo sektor.



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of the information  
contained therein.

## 6. Literatura

Bolja, U. (2009) *The Unfinished Business of the Fifth Enlargement Countries*. Country report. Sofia, Open Society Institute – Sofia; the European Policies Initiative (EuPI).

Črnak-Meglič, A. (2006) Development of the welfare state in 1990s and at the start of the new country. In: Črnak-Meglič, A. (ed) *Children and youth in the transitional society. Analysis of the situation in Slovenija*. Ljubljana: Aristej.

Črnak-Meglič, A. Rakar, T. (2009) The Role of the Slovenian Welfare system. *Teorija in praksa*, 46, 3/2009.

Flaker, V., Kresal, B., Nagode, M. (2011) *Needs and beads : the emerging long-term care system of Slovenia*. In: A. Österle (ed.). *Long-term care in Central and South Eastern Europe*. Frankfurt am Main: P. Lang, pp189-212

Kanjuo Mrčela, A. (2006) Capacity building for social dialogue in Slovenia. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Dostopno prek: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef06519.htm> (18. april 2012).

Kolarič Z., Kopač Mrak A., Rakar T. (2011) Welfare States in Transition: the Development of the Welfare System in Slovenia. In: M. Stambolieva and S. Dehnert (eds) *20 Years after the Yugoslav Welfare Model*. Sofia, Friedrich Ebert Foundation, pp. 288-309.

Ložar, B. (2011) *Institutions, child and youth homes and other establishments for lodging of children and youth with special needs, Slovenia, 2010 – final data*. Ljubljana: SORS.

MDDSZ (2012) Družinski pomočnik. Dostopno prek: [http://www.mddsz.gov.si/si/delovna\\_podrocja/sociala/druzinski\\_pomocnik/](http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/druzinski_pomocnik/) (18. april 2012).

Nagode, M., Jakob Krejan, P., Smolej, S. (2011) *Izvajanje pomoči na domu – analiza stanja v letu 2010*. Ljubljana: IRSSV.

Smolej, S., Marčič, R., Žiberna V., Jakob Krejan, P. (2011) *Spremljanje izvajanja programov socialnega varstva*. Končno poročilo (dopolnjeno). Ljubljana: IRSSV.

State portal of the Republic of Slovenia (2012) *Rehabilitation of disabled persons*. Dostopno prek: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/en/zivljenjskeSituacijeStran.euprava?dogodek.id=12622> (18. april 2012).



Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion  
Sole responsibility for the contents of this publication lies  
with the partners of PESSIS. The European Commission is not  
responsible for any used that may be made of their information  
contained therein.



**Supported by DG Employment, Social Affairs and Inclusion**  
Sole responsibility for the contents of this publication lies with the partners of PESSIS. The European Commission is not responsible for any used that may be made of the information contained therein.